

**FiKiR**

# FİKİR

#okumakiyidir

## İletişim

Sultantepe Mh.,  
Cumhuriyet Cd.,  
Nu:39/1, Fıstıkağacı  
İş Merkezi  
Üsküdar/İstanbul  
editor@fikirktp.com  
noktayayın.com

## İSLAM FELSEFESİNDE HAKİKAT-SİYASET İLİŞKİSİ

Editörler: Ömer Türker & Hatice Umut

Yayın No: 3  
İslam Siyaset Düşüncesi Dizisi: 1  
ISBN: 978-625-94311-3-0  
Sertifika No: 53575  
1. Basım, Aralık 2023

Yayın Yönetmeni: Yusuf Temizcan  
Dizi Editörü: Ömer Türker  
Yayına Hazırlayan: Mervenur Koçak  
Tasarım: Seyfullah Bayram

### © Fikir Kitap

Tüm yayın hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek  
tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında  
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla  
çoğaltılamaz.

### Baskı ve Cilt

Kitapyurdu Doğrudan Dağıtım,  
Yenibosna Merkez Mah. Cemal Ulusoy Cad.  
No: 43 Bahçelievler/İstanbul  
kdd.kitapyurdu.com (Sertifika no: 40675)

# İSLAM FELSEFESİNDE HAKİKAT-SİYASET İLİŞKİSİ

*Editörler*

Ömer Türker & Hatice Umut

**FİKİR**



# İçindekiler

Önsöz	vii
Giriş	1
Platon'da Hakikat ve Siyaset İlişkisi: Parmenides'e Göndermelerle <i>Hayyam Celilzade</i>	7
Fârâbî'nin Siyaset Düşüncesinde Hakikat-Siyaset İrtibatı Meselesi <i>Hatice Umut</i>	31
İhvanu's-Safâ Düşüncesinde Hakikat-Siyaset İlişkisi <i>Fatih Toktaş</i>	57
İbn Meymûn'da (Maimonides) Hakikat-Siyaset İlişkisi <i>Özcan Akdağ</i>	83
İbn Rüşd'ün Hakikat Tasavvuru Bağlamında Siyaset ve Din Dili <i>Mehmet Fatih Birgül</i>	105

Sühreverdi'nin Siyaset Anlayışında Siyaset-Hakikat İlişkisi	139
<i>Fatma Turgay</i>	
İbn Haldun'un Düşüncesinde Hakikat-Siyaset İlişkisi	197
<i>M. Akif Kayapınar</i>	
Leo Strauss Neden İslam Filozoflarına Döndü: Hakikat-Siyaset İlişkisi Bağlamında Bir Tahlil	243
<i>Ali Sertan Beşer</i>	
Dizin	271
Özgeçmiş	275

## Önsöz

Hakikat ve siyaset ilişkisi, siyasi ve içtimai düzenin nihai tahlilde hangi amacı gerçekleştireceği, insan için ne anlam ifade ettiği, söz konusu amaç ve anlam doğrultusunda nasıl bir siyasi, iktisadi ve hukuki düzen kurulacağı soruları etrafında ele alınır. Kadim dönemden beri siyasi ve içtimai düzenin mahiyeti, kuruluşu, amaçları ve rejim türleriyle ilgilenen düşünürler bu sorunu ele almışlar ve zikredilen sorulara muhtelif cevaplar vermişlerdir. İslam düşünce tarihinde de siyaset teorisi veya siyasi düşünce, fıkhıtan metafiziğe uzanan oldukça geniş bir sahaya yayılır ve muhtelif disiplinlerin ilgi alanına girer. Filozofların, fakihlerin, mütekellimlerin, mutasavvıfların, tarihçilerin, bürokratların ve geniş anlamıyla ahlak yazarlarının tasviri veya normatif tarzda siyasi düşünceyle ilgilendikleri, yukarıda zikredilen sorulara cevap oluşturacak açıklamalar yaptığı görülür. İçinde yaşadığımız çağın da temel sorunlarından biri olarak hakikat-siyaset ilişkisi, hala bütün heybetiyle canlılığını korumaktadır. Gazze'nin İsrail tarafından yeniden işgal ve tahrip edildiği, masum insanların

hunharca katledildiği ve bütün dünyanın seyirci olmaktan başka hiçbir şey yapmaya cesaret ve teşebbüs edemediği hatta birkaç cılız ses hariç Batı Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nin zulme alkış tuttuğu, Arap devletlerinin sessiz kaldığı ve diğer İslam ülkelerinin neredeyse kınamaktan başka hiçbir şey yapamadığı bu günlerde hakikatin siyasetle nasıl bir irtibatı bulunduğu meselesi, tüm zamanların en can alıcı sorunlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Aralık 2022'de İlmi Etüdler Derneği (İLEM) bünyesinde yürütülen İslam Siyaset Düşüncesi Projesi kapsamında muhtelif gelenekleri temsil edecek şekilde klasik İslam düşünürlerinin hakikat-siyaset ilişkisine nasıl yaklaştığını ele alan bir çalıştay düzenledik. Çalıştayın amacı, konuyla ilgili İslam düşünce geleneğinin olabildiğince kuşatıcı bir resmine ulaşmak, belli başlı yaklaşımlar ve teorilerin tespitini yapmak, modern dönemden geriye bakmayı mümkün kılacak şekilde yaşadığımız dönemin tartışmalarıyla ilişkili bir şekilde meseleyi ele almaktı. Bu amaçla tartışmaya konu olan isimleri, geleneğin farklı tavırlarını temsil edecek şekilde belirledik ve yapılan sunumlar doğrultusunda düşünürlerin görüşlerini müzakere ettik. Ardından da sunum yapan hocalarımız, yapılan müzakereleri ve editör notlarını da dikkate alarak metinlerini müstakil bölümlere dönüştürdüler. Böylece *İslam Felsefesinde Hakikat-Siyaset İlişkisi* kitabı oluştu.

Talebimizi geri çevirmeyip çalışmaya katılan, sunum yapan ve yazılarını ikmal eden hocalarımıza minnettarız, onların özverili çalışmaları olmasaydı bu kitap çıkmazdı. Çalıştayın tertibi ve kitabın teşekkül sürecinde proje asistanlığını nezaketle yürüten Fazilet Fatıma Alçık'a teşekkür



ediyoruz. Kitabın yayına hazırlanmasında emeği geçen Nokta Yayın Grubu çalışanlarına teşekkür ediyoruz. İşlam Siyaset Düşüncesi Projesi'ne maddi destek veren Sultanbeyli Belediye Başkanı Hüseyin Keskin ve ekibine; projeye ev sahipliği yapan İlmî Etüdüler Derneği yetkililerine teşekkür ediyor ve çalışmanın genel olarak Türkiye'de hakikat-siyaset ilişkisi meselesinin yeniden bir sorun olarak kavranmasına ve özel olarak da İşlam düşünce geleneğinden hareketle meseleyi ele alma çabalarına katkı sağlanmasını diliyoruz.

Ömer Türker & Hatice Umut